proLékaře.cz | 21.11.2026

Stanovisko České společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně k problematice znalců přibíraných k prohlídce a pitvě mrtvoly v trestním řízení

Výbor České společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie (dále jen ČLS JEP) považuje legislativní snahy o zrušení institutu dvou znalců u soudní pitvy za nebezpečné návrhy ohrožující řádný výkon soudnělékařské služby v ČR s rizikem narušení vyšetřování té nejzávažnější násilné kriminality. Výbor České společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie ČLS JEP nesouhlasí a důrazně varuje před snahami Ministerstva spravedlnosti ČR zrušit institut dvou znalců obligatorně přibíraných k prohlídce a pitvě mrtvoly dle § 115 odst. 1 za použití § 105 odst. 4 trestního řádu (tzv. soudní pitva). Dne 17. 1. 2018 Vláda České republiky schválila návrh zákona předkládaného Ministerstvem spravedlnosti ČR, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, a zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích, ve kterém se **ruší obligatorní povinnost přibírání dvou znalců k provedení prohlídky a pitvy mrtvoly** (tzv. soudní pitvy) s nijak nepodloženým odůvodněním, že „přibrání pouze jednoho znalce stačí" (sněmovní tisk 74 – 8. volební období). Tento návrh přitom **neprošel řádným meziresortním připomínkovým řízením**, neboť vznikl při vypořádání připomínky Nejvyššího státního zastupitelství při prvním projednávání zákona o znalcích v roce 2017 a při opětovném předložení tohoto zákona v roce 2018 připomínkové řízení již nebylo realizováno. Současně Ministerstvo spravedlnosti ČR ve svém návrhu nového trestního řádu zveřejněném v lednu 2018 na webu https://tpp.justice.cz/ navrhuje přibírání dvou znalců pouze fakultativně v „obtížných či obdobných" případech.

Česká společnost soudního lékařství a soudní toxikologie ČLS JEP, se kterou výše uvedené návrhy nebyly nijak konzultovány, považuje zmíněné snahy za nepromyšlený a ukvapený krok ohrožující řádný výkon znalecké činnosti v oblasti provádění soudních pitev, tedy pitev osob, u nichž vzniklo důvodné podezření, že jejich smrt byla způsobena trestným činem. Institut dvou znalců u soudní pitvy byl zaveden v českých zemích již rakouským trestním řádem ze dne 29. července 1853, kdy dle § 88 „*ohledání a otvírání mrtvého těla předse bráti se má dle předpisů zvláštních o tom vydaných od dvou lékařů*", i pozdějším c. k. trestním řádem č. 119/1873 ř.z., v kterém dle § 128 „*ohledání a otevření mrtvého těla mají předsevzíti dva lékařové*". Téměř 170 let starý právní institut je stále funkční nejen v České republice, ale např. i na Slovensku (§ 142 odst. 1 tr. poriadku) či v Německu (§ 87 odst. 1 Strafprozessordnung). Stávající praxe odpovídá i Doporučení Výboru ministrů členských států Rady Evropy č. R (99) 3 z roku 1999 o sjednocení pravidel pro soudnělékařskou pitvu (*Harmonization of medico-legal autopsy rules. Committee of Ministers. Council of Europe*), dle kterého mají soudní pitvy provádět vždy dva lékaři, z nichž alespoň jeden musí být specialistou v oboru soudní lékařství.

Pitva lidského těla je vysoce odborným, neopakovatelným, komplexním a často technicky velmi obtížným a komplikovaným lékařským úkonem vyžadujícím součinnost lékařů s nelékařským zdravotnickým a pomocným personálem. I při pitvách prováděných na soudnělékařských pracovištích ve zdravotnickém režimu (zdravotní pitva dle § 88 odst. 1 písm. b) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách) se i při méně společensky závažném účelu zdravotní pitvy, než je odhalování trestných činů proti životu, tato pitva provádí za účasti dvou lékařů – nositelů zdravotního výkonu (vyhl. č. 134/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů – výkon 88101). Bylo by paradoxní situací, kdyby soudní pitvu prováděl pouze jeden lékař, de facto za nižšího personálního, odborného a kontrolního standardu, než jaký charakterizuje pitvu zdravotní. To by bylo stejně absurdní, jako kdyby na základě administrativního rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví ČR měl např. operační zákrok – odstranění ledviny – provádět pouze jeden lékař s odborně nepodloženým odůvodněním, že dva chirurgové již nejsou třeba, přičemž jiné technicky jednodušší a medicínsky méně závažné operační zákroky by nadále prováděli dva, popř. i více chirurgů. Z trestněprávního hlediska je soudní pitva (prohlídka a pitva mrtvoly) neodkladným a neopakovatelným úkonem ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu. Z biologické povahy provedení pitvy není absolutně možné tuto později opakovat (tzv. repitva má pouze omezenou vypovídací hodnotu). Toto představuje významný rozdíl oproti vyšetřování duševního stavu obviněného, kde tzv. velkou novelou trestního řádu bylo v roce 2001 upuštěno od povinnosti přibírání dvou znalců – psychiatrů. V případě přibírání pouze jednoho znalce exponenciálně roste riziko ztráty důkazně použitelných výstupů soudní pitvy, a tím zmaření účelu konkrétního trestního řízení. Náročnost diagnostických rozvah při soudní pitvě zohledňuje přítomnost dvou znalců, kteří navzájem provádějí kontrolu výstupů pitvy včetně zaměření na diskrétní morfologické změny. Obtížnost prováděné pitvy přitom nelze v žádném případě odhadovat před jejím začátkem, nálezy zjištěné v průběhu pitvy nezřídka výrazně ovlivňují vyznění celého případu a zejména „kontrola pomocí čtyř očí" zvyšuje diagnostickou objektivitu a spolehlivost prováděné pitvy a znaleckých závěrů z ní vyplývajících. Proto postrádá smysl i návrh v rámci nového trestního řádu přibírat dva znalce pouze fakultativně v „obtížných či obdobných" případech. Při uplatňování principu kontradiktornosti trestního řízení ve fázi řízení před soudem navíc hrozí riziko účelového zpochybňování znaleckého posudku při úmrtí člověka, který byl vypracován pouze jedním znalcem a ve svém důsledku bude trestní řízení jen prodlužováno a prodražováno.

Výbor České společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie ČLS JEP konstatuje, že neodůvodněné zrušení tradičního institutu „soudní pitvy" s přibíráním dvou znalců není z odborného hlediska jakkoli opodstatněné a případné pomyslné finanční úspory či jiné blíže nespecifikované výhody takové úpravy v žádném případě neospravedlňují rizika, jež by v důsledku přijetí zmíněných návrhů na zrušení dvou znalců reálně hrozila.

Výbor České společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie ČLS JEP se vůči těmto návrhům ostře názorově vymezuje a zároveň poukazuje na absenci jakéhokoliv mezirezortního připomínkového řízení v této věci, včetně konzultací odborníků a profesních skupin, jichž se navrhované změny bezprostředně týkají. V této souvislosti se výbor České společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie ČLS JEP výslovně zříká jakékoliv zodpovědnosti plynoucí z následků případně nastanuvších při prosazení těchto odborně neopodstatněných a řádně nezdůvodněných návrhů. Česká republika by takovýmto neuváženým postupem nejenom ohrozila bezproblémový výkon soudnělékařské služby, nýbrž by zároveň svévolně postupovala v rozporu s legislativními doporučeními Rady Evropy a zejména by neuvážlivě snížila standard vyšetřování těch nejzávažnějších trestných činů proti životu a zdraví člověka.

Schváleno výborem České společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie ČLS JEP per rollam dne 25. 2. 2018.